

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, fakss: 67244074, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

20.07.2018. Nr. 6-1/1150

Uz 03.07.2018. Nr. ND-016/2018

**Biedrības “Oranžais stars”
valdes loceklei Ingai Baļei**
Saldus iela 14
Jelgava, LV - 3007

Atbilde uz atklāto vēstuli

Cienītā I.Baļes kundze!

Šā gada 3. jūlija atklātajā vēstulē biedrības “Oranžais stars” vārdā lūdzāt tiesībsargu paskaidrot, vai pieņemtais normatīvais regulējums, kas specializētajām audžuģimenēm, kuras uzņems bērnus ar invaliditāti un smagiem funkcionāliem traucējumiem, paredz palielinātu finansējumu, ir vai nav diskriminējošs attiecībā pret ģimenēm, kuras savus bērnus ar invaliditāti un smagiem funkcionāliem traucējumiem aprūpē pašas.

Diskriminācijas aizliegums noteikts vairākos Latvijai saistošos starptautiskajos¹ un nacionālajos tiesību aktos. Latvijas Republikas Satversmes 91. pants noteic: “Visi cilvēki Latvijā ir vienlīdzīgi likuma un tiesas priekšā. Cilvēka tiesības tiek īstenotas bez jebkādas diskriminācijas”. Par diskrimināciju tiek uzskatīta atšķirīga, mazāk labvēlīga attieksme pret personu vai personu grupu, balstoties uz kādu aizliegtu kritēriju: rasi, dzimumu, vecumu, valodu, reliģisko, politisko vai citu pārliecību, nacionālo vai etnisko piederību, sociālo izcelšanos, mantisko stāvokli, dzimšanas vai citiem apstākļiem, ja šādi attieksmei nav likumīga mērķa un objektīva, demokrātiskā sabiedrībā nepieciešama pamata. Atšķirīgā attieksme pret ģimenēm un specializētajām audžuģimenēm nav balstīta uz kādu no kritērijiem, kas iekļauti diskriminācijas aizliegumā, tāpēc nav pamata to uzskatīt par diskrimināciju un situācija ir jāaplūko no vienlīdzības principa aspekta.

¹ Apvienoto Nāciju Organizācijas (turpmāk – ANO) Vispārējās cilvēktiesību deklarācijas 1., 2. pantā; ANO Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām 2. un 26. pantā; Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 14. pantā; Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 21. pantā.

Vienlīdzības princips nozīmē, ka vienādos faktiskajos un tiesiskajos apstākļos izturēšanās ir jābūt vienādei, savukārt atšķirīgos apstākļos izturēšanās ir jābūt atšķirīgai.²

Konkrētajā gadījumā audžuģimenes un ģimenes, kas aprūpē bērnus ar invaliditāti un smagiem funkcionāliem traucējumiem, ir vienādos vai līdzīgos faktiskajos apstākļos (bērnu nevar atstāt bez pieskatīšanas, bērns ir jāpaēdina atbilstoši viņa specifiskajām vajadzībām, jānodrošina pielāgota dzīves vieta, higiēnas preces, apģērbs, apavi, medicīniskā aprūpe un rehabilitācija u.tml.), bet būtiski atšķirīgos tiesiskajos apstākļos.

Vecāki ir savu bērnu dabiskie aizbildņi. Vecākiem ir no aizgādības tiesībām izrietošs pienākums rūpēties par bērnu, uzraudzīt un aprūpēt bērnu. Bērna aprūpe ietver viņa uzturēšanu, t.i., ēdiena, apģērba, mājokļa un veselības aprūpes nodrošināšanu, bērna kopšanu un viņa izglītošanu un audzināšanu.

Audžuģimene par atlīdzību sniedz ārpusģimenes aprūpes pakalpojumu bērniem, kuri palikuši bez vecāku gādības. Audžuģimenei nav pienākuma uzturēt bērnu par saviem līdzekļiem un nav pienākuma bez atlīdzības aprūpēt bērnu.

Ņemot vērā, ka vecāki, kuri aprūpē savus bērnus ar invaliditāti un smagiem funkcionāliem traucējumiem, un specializētās audžuģimenes, kuras aprūpē bērnus ar invaliditāti un smagiem funkcionāliem traucējumiem, atrodas atšķirīgos tiesiskajos apstākļos, vienlīdzības princips pieļauj un pat prasa atšķirīgu attieksmi pret šīm abām bērnu aprūpētāju grupām.

Ministru kabinets ir apstiprinājis koncepciju "Par adopcijas un ārpusģimenes aprūpes sistēmu pilnveidošanu"³ un Pamatnostādnes sociālo pakalpojumu attīstībai 2014. - 2020. gadam (turpmāk - Pamatnostādnes)⁴.

Pamatnostādnēs attiecībā uz audžuģimenēm identificētas tādas problēmas, kā nepietiekami attīstīti aprūpes ģimeniskā vidē (aizbildņi, audžuģimenes) pakalpojumi, kas bieži vien ir iemesls bez vecāku gādības palikuša bērna nonākšanai aprūpes institūcijā un nepietiekams finansiālais atbalsts aizbildņiem un audžuģimenēm aprūpē ņemtā bērna pamatvajadzību nodrošināšanai.

Lai risinātu minētās problēmas, Pamatnostādnes paredz vairākus uzdevumus, tostarp nepieciešamību izvērtēt sociālo garantiju nodrošināšanu un nepieciešamību izveidot profesionālo audžuģimeņu institūciju.

Atbilstoši politikas plānošanas dokumentiem šā gada 1. jūlijā stājās spēkā regulējums, kas ievieš specializētās audžuģimenes un paredz tām lielāku finansiālo atbalstu. Audžuģimenes bērnam ar smagiem funkcionāliem traucējumiem atlīdzība par pienākumu pildīšanu neatkarīgi no ievietoto bērnu skaita ir 860 eiro mēnesī, taču vienlaikus ir noteikti stingri kritēriji kļūšanai par specializēto audžuģimeni - vismaz vienam laulātajam (personai) ir jābūt vismaz 12 mēnešus ilgai personīgajai vai profesionālajai pieredzei darbā ar bērniem ar smagiem funkcionāliem traucējumiem. Tas ierobežo personu loku, un par

² Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības/ Autoru kolektīvs prof. R.Baloža zinātniskā vadībā. - Rīgā: Latvijas Vēstnesis, 2011.- 89. lpp.

³ Ministru kabineta 2015. gada 9. marta rīkojums Nr. 114 "Par koncepciju "Par adopcijas un ārpusģimenes aprūpes sistēmu pilnveidošanu".

⁴ Ministru kabineta 2013. gada 4. decembra rīkojums Nr.589 "Par Sociālo pakalpojumu attīstības pamatnostādnēm 2014.-2020. gadam".

specializēto audžuģimeni var kļūt bērnu ar smagiem funkcionāliem traucējumiem vecāki vai personas, kas strādājušas sociālās aprūpes un rehabilitācijas jomā. Turklāt audžuģimenes ir pakļautas stingrai uzraudzībai un tām regulāri jāapgūst noteikta apmācību programma.

Tiesībsargs pilnībā pievienojas Jūsu vēstulē paustajam, ka jārada jauni pakalpojumi ģimenēm, kuras aprūpē bērnus ar invaliditāti un smagiem funkcionāliem traucējumiem, un pakalpojumiem jābūt pietiekamā apmērā un kvalitatīviem. Pakalpojumu trūkums vienlīdz skar gan ģimenes, kas aprūpē savus bērnus, gan audžuģimenes un var būt par cēloni bērnu nonākšanai vai palikšanai ilgstošas aprūpes institūcijās.

Vienlaikus vēlos akcentēt, lai bērnu ar invaliditāti tiesības dzīvot ģimenē tiktu īstenotas pilnvērtīgi un efektīvi, tai ir jābūt visas valdības un pašvaldību kopējai prioritātei.

Ar cieņu

tiesībsarga vietniece

I.Piļāne